

Májovci (50. – 60. léta)

- poznali se na VŠ a jako pomocní redaktoři
- chtěli jít jinou cestou než NO – chtěli psát jako Hugo, Byron, Puškin
- domluvili se, že vydají jarní almanach (=sborník) na rok 1858 (chtěli se veřejně představit a trochu rozvířit hladinu nečinnosti), sestavili program
- tehdy objevili Máchův Máj – začali se hlásit k jeho odkazu – v jeho díle spatřovali to, co sami prožívali (rozpor mezi ideály a realitou, světabol...), nazváni podle něj
- období májovců končí smrtí Hálek, vůdčí osobnosti, skupina se rozpadá a nastupuje generace nová

program:

- básník není sluha národa, ale bytost jedinečná (potřeba psát, co oni chtějí tak, jak oni chtějí)
- zoufání si nad rozpory doby (bolestinství, světabol, rozervanost)
- poznat a popsat zájmy a problémy doby (od historie příklon k sociálním a společenským otázkám současnosti)
- nechat se ovlivňovat cizí literaturou (spojit českou s myšlenkami evropské literatury) – překročit slovanskou koncepci NO

Almanach Máj

přispěli:

organizátoři Jan Neruda a Vítězslav Hálek

z mladých Adolf Heyduk, J. V. Frič + jeho žena, Karolina Světlá, Sofie Podlipská

ze starší generace Karel Sabina, K. J. Erben, B. Němcová

k nim se přidal Václav Šolc + 2 další

lyrika i epika

vzbudil odpor starší generace, vytýkali jim nedostatek národního citění a kopírování cizích vzorů – v novinách se rozhořel slovní boj

už kolem r. 1860 bylo zřejmé, že se jejich koncepce v literatuře prosadila

vyšly ještě tři ročníky (1859, 1860, 1862) + časopis Jana Nerudy Obrazy života (1859 – 1860), spolupráce na dalších časopisech (Květy, Ruch, Lumír...) a novinách (Národní listy) + jejich knihy

Vítězslav Hálek (1835 – 1874)

- spisovatel, literární a divadelní kritik, novinář (Národní listy, Ruch, Lumír, Květy), organizátor literárního a kulturního života, spoluzakladatel májovců
- bohatý synek z venkova, dobře se oženil, mohl se věnovat literatuře, hodně cestoval (psal o tom fejetony)
- současníky velmi oceňován, byl dobromyslný, prostý, přímý, veselý, vyzdvihován před Nerudu (ten byl kritický, sarkastický, kousavě satirický, trpký)

Dílo:

Večerní písně (lyrické milostné básně - opěvoval šťastnou a vyrovnanou lásku)

V přírodě (přírodní lyrika)

Pohádky z naší vesnice (soubor balad a romancí ze života venkovského lidu)

vesnické povídky (zobrazující překážky, které se staví do cesty lásce mladých lidí)
- nedosahují úrovně poezie, dnes dosti zastaralý jazyk, příliš idylické

Muzikantská Liduška

Na statku a v chaloupce

Poldík rumař

Karolina Světlá (Johana Rottová, provdaná Mužáková; 1830 – 1899)

- z bohaté českoněmecké měšťanské rodiny, doma německy, se sestrou Sofií Podlipskou navštěvovaly fr.- něm. školu, jen otec česky
- už jako dítě si píše příběhy, otec jí to zakáže, ve 12 letech objeví její deník psaný česky, zakáže jí další školní docházku, učí se hrát na klavír, ruční práce, francouzštinu...
- ve 14 letech dostává nového učitele na klavír – Petra Mužáka – tajně ji seznamuje s českým národním životem a literaturou – ve 22 se vezmou, přivádí ji do společenských kulturních kruhů, kde se seznamuje s Němcovou – ta je člověkem, který ji výrazně formoval
- po smrti miminka se Johana se zhroutí, manžel ji odveze do rodného Podještědí
- kraj si zamiluje, 30 let se tam vrací, přijímá pseudonym podle vesnice Světlá a začíná tu tvořit
- začátkem 60. let má platonický vztah s Nerudou – píše si, manžel na to přijde a zakáže to, Světlá píše poslední dopis s vysvětlením a omluvou, Neruda ho nikdy nedostane, nikdy se nedoví, co se stalo
- byla členkou několika emancipačních spolků, založila tzv. *Ženský výrobní spolek český*; cílem spolku byla pomoc dívkám z chudých rodin vzděláním a prací, spoluzaložila Americký klub dam, působila i jako novinářka

Dílo:

- jejím hlavním tématem bylo postavení ženy ve společnosti
- vždy jde o konflikt velké lásky, hrdinky jsou prosté, ale silné, čestné ženy, které jsou schopny obětovat svou lásku vyšším ideálům.
- je tvůrkyní románu s psychologicky propracovanými hrdiny a dramatickým dějem

pražské náměty

Černý Petříček

První Češka

historické náměty

Zvonečková královna

Poslední paní Hlohovská

venkovské – ještědské romány

staví venkovskou společnost na vyšší mravní úroveň než pražské měšťáky

Vesnický román

Kříž u potoka

Nemodlenec

Frantina

Kantůrčice

Hubička a jiné ještědské povídky (E. Krásnohorská zpracovala jako libreto ke Smetanově opeře)

Eliška Krásnohorská (vlastním jménem Alžběta Pechová, 1847 – 1926)

- z chudých poměrů, ale vzdělaná, sečtělá, s velkým uměleckým rozhledem, celý život se systematicky vzdělávala, od 16 let trpěla revmatickou chorobou (kruté bolesti) – nikdy se nevdala
- do literatury i emanc. hnutí ji přivedla K. Světlá
- redaktorka Ženských listů i starostka Ženského výrobního spolku (převzala štafetu v boji o osvobození žen po Světlé) - pod jejím vedením se stal časopis tribunou žen z celé země – psaly jí o svých problémech, zejm. když chtěly nebo musely pracovat – o nedostatečném vzdělání a kvalifikaci
  - shromáždila kolem sebe tým pedagog., právníků i lékařů, radili ženám, pomáhala jim shánět práci
  - zorganizovala školu pro ošetřovatelky
- toužila po střední škole s maturitou, která by ženám umožnila studovat na VŠ – narážela na odmítání č. politiků (koncem 19. st.!!!), nakonec její žádost prosadil František hrabě Thun), neměla peníze, pedagogy, budovu, koncepci, ani žákyně - pomohl Vojta Náprstek – opatřil místnost
- 1890 Praha – první (soukromé) dívčí gymnázium v Rakousku–Uhersku a střední Evropě MINERVA
  - díky Krásnohorské mohou dnes ženy studovat a kvalifikovaně pracovat

Dílo:

- lyrická poezie (patetická, vlastenecká, odpovídalo vkusu doby), dramatická tvorba, výchovné povídky - vše zapadlo, uvědomovala si, že nemají převratnou úroveň
- překladatelka Puškina, Byrona, Mickiewicze
- kritické stati o umění
- román pro dívky Svěhlavička
- libreto k operám Karla Bendla, Bedřicha Smetany (Hubička, Tajemství, Čertova stěna) a Zdeňka Fibicha (Blaník)

Krásnohorská a Smetana

- obětavě mu sloužila, byl už hluchý, dorozumívali se psanými lístečky, pomáhala mu k úspěchu, kritiku brala na sebe, ponechala mu potlesk a chránila ho před útoky nepřátel

Jakub Arbes (1840 – 1914)

- byl mladší než májovci, hlásil se k jejich názorům a tvorbě
- novinář (redaktor Národních listů), chvíli působil jako dramaturg Prozatímního divadla, pak spisovatel a novinář na volné noze – často existenčně strádal
- patřil k okruhu satirických novinářů, spolu s Mikolášem Alšem vydával satirický časopis *Šotek* (obdobných časopisů založil několik)
- vzorem mu byl Neruda, Mácha (rozluštil jeho deníky)
- volil náměty ze současného pražského života
- zavedl nový žánr - **romaneto**, tj. obsáhlejší povídku s dobrodružným, napínavým dějem, dramatickými zápletkami a překvapivým zakončením. Námětem jsou neobvyklé jevy, tajemnost, která nakonec najde racionální vysvětlení
- pro prvky fantastiky ve svém díle je dnes řazen i mezi autory sci-fi („Kdyby psal romaneta anglicky, znal by ho celý svět“ - lepší než mnohé moderní fantasy)

Dílo:

Ďábel na skřipci

Newtonův mozek

Svatý Xaverius

myšlenkové stati o divadle, studia a životopisné práce o Nerudovi, Sabinovi, Máchovi, Smetanovi...